

Poštnina
pavšalirana.

Uredništvo
in
upravnništvo
lista je
v Ljubljani
Breg št. 12.
Telefon 119.

Štev. 27.

V Ljubljani, 10. oktobra 1921.

Leto I.

AVTONOMIST

== Izhaja vsak ponedeljek zjutraj ==

Celoletna na-
ročnina 120 K,
mesečna 10 „
Posamezne
številke se ra-
čunijo po 2 K.
Inserati
se računajo:
pol str. 800 K,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglasih
beseda 1 K.

Najnovejše.

Obletnica koroškega plebiscita.

Danes je obletnica ene naših narodnih nesreč. Žalostna obletnica je to. Ko smo izvedeli 10. oktobra t. l., da je Koroška za nas izgubljena, vsaj začasno izgubljena, so nas navdajala čuvstva bridke žalosti in še bridkejših samoočitani, ker smo se vpraševali: Ali nismo tudi mi nekoliko krivi svoje nesreče? Toda zgodilo se je, kar se je moralo zgoditi — sicer se ne bi bilo zgodilo — in danes velja naš pogled ne žalostni preteklosti, ampak boljši bodočnosti!

Položaj Srednje Evrope je danes tako labilen in tako zlomljiv, da nas vsak moment lahko preseneti z novico, da je umetna zgradba mirovnih pogodb,

sklenjenih v Parizu, padla sama v sebe. Ta moment ni več daleč. Zato je po našem skromnem mnenju bolje imeti odprte in uprte oči v daljavo, kakor pa žmerikavo in solzavo se ozirati na preteklost. Svetovne zgodovine še ni konec in še nekončana svetovna vojna bo rodila še mnogo važnih momentov. Zato je treba naravnati naše oči na bodočnost. Če bomo gledali prav, bomo popravili tudi izgubo na Koroškem. Zato kličemo svojim pod nemškim jarmom stojajočim rojakom na Koroškem ob žalostni obletnici: Ne omagujte in ne omahujte, velikega časa še ni konec! Ura svobode bo bila tudi na Koroškem!

Vprašanje ljubljanskega vseučilišča.

Nekateri slovenski listi prinašajo poročila, da niso resnične vesti glede ukinjenja ljubljanske medicinske in tehniške fakultete, ampak da je to samo mistifikacija in laž, oziroma namerna izmišljotina „klerikalcev“. Pri tem se pozivajo na poročilo belgrajskega lista „Pravde“ o kritični seji ministrskega sveta. Čudno pa je, da je objavila tako belgrajska „Politika“ kakor tudi demokratsko glavno glasilo v Zagrebu „Riječ“ poročilo o tej seji ministrskega sveta, ki popolnoma potrjuje prvotne vesti glede ukinjenja.

Nam je znano le to, da so se izvesti slovenski krogi že pred enim letom trudili za ukinjenje ljubljanske medicinske in tudi tehniške fakultete, toda takrat se jim stvar še ni zdelo tako upolna kakor danes, ko imajo ti gospodje vso moč v svojih rokah. Za nas je glavno, kar je potrdil g. pokrajinski namestnik v Ljubljani sam, ko je v svojem dementiju na neko „Slovenčev“ notico izjavil, da se res nekateri Slovenci potegujejo za ukinjenje ljubljanskih fakultet. Pri tem je čisto irelevantno, ali je res rabil izraz „klika“ o teh gospodih ali ne. Glavno je, da je on potrdil **uradno**, da se najdejo med Slovenci ljudje,

ki hočejo, da bodi Ljubljana in ž njo vred Slovenci ali brez univerze ali pa naj ima Ljubljana samo en odlomek vseučilišča. G. pokrajinskemu namestniku, ki mora vendar stvar poznati, bi bili vsi Slovenci jako hvaležni ne za izraz „klika“, ki je za to kategorijo naših politikov mnogo premil, ampak če bi imenoval posamezna imena gospodov, ki pripadajo tisti kliki, ki hoče Ljubljano in Slovenijo spraviti ob popolno vseučilišče, in sicer samo zato, ker ne trobijo vsi vseučiliški gospodje v edino zveličavni rog prizadete „klike“.

Po našem mnenju so različni narejeni ali nenarejeni dementiji „post festum“ čisto odveč. Danes stoji, da se je **nameraval** napad na ljubljansko univerzo. Že ta **poskus** sam je vse obsodbe vreden. Zato ima slovenska vseučiliška omladina popolnoma prav, če proti vsem takim, tudi zgolj nameranim poskusom najenergičnejše protestira in naši dijaki naj bodo uverjeni, da jih bo v njihovem poštenem boju za ohranitev ljubljanske univerze složno podpirala vsa slovenska javnost, kolikor jo je še neodvisne od milosti one „klike“, ki jo je imel v mislih sam g. pokrajinski namestnik.

Stojan M. Protič v Zagrebu.

Zagreb, 9. oktobra. Stojan M. Protič, ki je prišel prošli teden v Zagreb v spremstvu svojega somišljenika dr. Ivana Vaniča na razgovore s hrvaškimi politikami, je dosegel v Zagrebu **popoln uspeh**. Že njegova pot v Zagreb je bila dokaz, da je moral doseči pozitivne politične rezultate tudi v Srbiji, kajti če bi bilo res, kar so poročali različni demokratski listi o njegovih neuspehih v Kruševcu, sploh ne bi bilo imelo smisla, da prihaja še v Zagreb. **Na posvetovanjih v Zagrebu je bila ustanovljena trdna podlaga za nadaljno delo za revizijo**

ustave. Stojan M. Protič je eden najboljših poznavalcev hrvaškega vprašanja in hrvaški politik, ki so se udeležili zadnjih konferenc s Stojanom M. Protičem, svojega stališča in svojih nazorov niso prikrivali, ampak so odkrito naštevati svoje pritožbe proti sedanjemu režimu, za katere je pokazal Stojan M. Protič svoje popolno razumevanje. Danes moremo z gotovostjo trditi, da je vstvaritev mogočnega opozicijskega bloka gotova stvar, in samo vprašanje taktike je, kdaj bo stopil ta blok v akcijo.

Dnevne vesti.

Veselica društva policijskih nameščencev, katero je društvo priredilo v soboto v „Narodnem domu“, je sijajno uspela. Veselico je posetilo najodličnejše občinstvo, ki se je izborno zabavalo. Zastopane so bile tudi vse politične stranke. Društvu je želeli najboljših uspehov.

Slovenski medicinci in tehniki so objavili poziv slovenskim parlamentarnim klubom in političnim strankam, naj jasno povedo svoje stališče glede ukinjenja dveh fakultet v Ljubljani. Ta poziv je v belgrajskih demokratičnih krogih izzval veliko ogorčenje. Pravijo, da je minister Pribežević vsled tega poziva obolev in da „čuva krevet“. Streže mu baje g. dr. Žerjav.

Učitelji tehniške fakultete v Ljubljani so imeli v soboto zvečer sestanek, na katerem so izrekli nezaupnico dr.

Žerjavu. Mnogo jih je prestopilo v radikalno stranko.

Slovenski in srbski jezik na naših solah. „Der hohe Landesschulrat für Krain und den Rest von Slovenien hat in seiner Sitzung vom 1. Oktober 1921. höchsten die Ausschluss der slovenischen Sprache als obligatorischen Lehrgegenstand und die Ersetzung derselben durch die serbische Sprache an allen kgl. Mittelschulen beschlossen. Was hiemit allen Direktionen der betreffenden Austalten zur strikten Darnachachtung kundgemacht wird.“ Die näheren Bestimmungen siehe: „Slovenski Narod“ vom 9. d. M.

Kurz naše krone v Curihi je padel na 2.25 frankov, to je: za 100 kron jugoslovanskih da Švicar 2 franka 25 centimov.

Belgrad — Rim.

V Jugoslaviji, novi državni tvorbi, v katere okvirju je mali proletarski slovenski narod sanjal dolga leta, da najde svojo narodno, kulturno pa tudi socijalno svobodo, se bjee ljut boj med tremi brati.

Če pogledamo globokeje, vidimo, da je ta boj umetno in nalašč izvan od ljudi, ki iščejo pri tem svojih lastnih koristi.

Ti maloštevilni ljudje so si uzurpirali državno oblast, ki jo z vso nesramnostjo izkoriščajo v svoje zle namene.

Slovenci in tudi Hrvatje kot kmetiško in delavsko ljudstvo se pritiskajo k tlom. V čegavem imenu? V imenu srbstva. In vendar srbsko ljudstvo tega noče, ono nima prav nobene koristi od tega, da se pritiska Slovence in Hrvate. Srbsko kmetiško in delavsko ljudstvo je pošteno, pravično in resnično kot naše. Le nekaj kapitalistov, srbskih, hrvaških in slovenskih, prepleteno medsebojno z židovskimi kapitalisti se poslužuje imena srbskega ljudstva in neti prepri ter nesporazumljenje med brati.

Metode tega vladanja so metode grofa Tisze, so madžarske. Niso ne evropske ne demokratične!

Slovenstvo se uničuje. Ljudstvo se brez sistemov, brez prave potrebe obremenjuje s prevelikimi davki in drugačnimi dajatvami. Njegova kmetija, obrt, industrija pa se brezmišlno uničujejo. Uničujejo se tudi njegove kulturne institucije; njegov jezik se omalovažuje; vse se podreja neki fikciji, od katere izvrstno žive le posamezni frazerji in izdajalci. Vsi stanovi so nezadovoljni s tem mažarsko-židovskim vladnim sistemom. Le del učiteljstva se je dal brezmišlno vpreči v ta voz strankarske zaslepljenosti.

Slovenstvo v Jugoslaviji je gotova gospoda obsodila na smrt. Ta obsodba bo ostala sicer na papirju, škode pa bo kljub temu napravila neizmerno.

Tam onstran naše državne meje, v italijanski Julijski Benečiji pa se naš rod znova dviguje. Tam zahteva naše slo-

vensko ljudstvo od mogočne laške države **avtonomijo**. Preko te ljudske zahteve tudi mogočna laška država ne bo mogla. Z gotovostjo smemo trditi, da bo revni naš rod v Julijski Benečiji avtonomijo tudi dobil in to že v najbližji bodočnosti. To bo!

S tem se bo boj našega slovenskega rodu za eksistenco prenesel onstran naše sedanje državne meje. Tam bo padla odločitev. Pozicija našega rodu v Italiji bo postala internacionalnega pomena in bo imela velikanski pomen ne le za Rim in Belgrad, temveč tudi tam, kjer se bo odločilno govorilo o sedanjem evropskem ravnotežju, tudi tam, kjer bo govor o **vojni in miru**. Kdor o tem ne vodi računa, je politični abecedar ali pa še to ne.

Kdor bo to geografično in kulturno važnost slovenstva prej zapopadel in jo skušal razumeti, ta bo seveda imel prednost. Ali se bo Belgrad tudi v tej važni reči pustil prehiteti od — Rima?

Slovenci smo tu — to drži. Ni je moči, ki bi nas mogla zbrisati s tega malega koščka zemlje. Ruski boljševiki so to spoznali in se o tem izrekli že l. 1919. Italija odpira oči že sedaj in se pripravlja na avtonomijo v Primorju. Pri nas? Pri nas delajo na to, da bi slovenski rod izginil kot samosvoja edinica. Vsi pomagajo. Samo kmet ostaja in delavec ostaja. To pa je dovolj. Če prav en del takozvane inteligence hoče politično, kulturno in narodno pozabiti na svoj izvor in taji tradicije in dosedanje stoletne boje svojega rodu, to ničesar ne pomeni. In nobena stranka pri nas, pa naj ima še takšna lepa gesla, ne pomeni ničesar, ako je ne nosijo močna kmetiška in delavska ramena!

Četudi v malem obsegu, ima posebno dandanes naš mali rod svoj namen in pomen tudi v **internationalnih vprašanjih dveh gospodarskih grupacij ob jadranskem morju**.

Ne želimo, da bi v Belgradu ne razumeli ali pa prezrli. Če pa bodo, **nas** ne bo konec!

Zločin nad kulturo.

Žalostno je, da **moramo** pisati sledeče vrstice. Žalostno in sramotno. In res ne vemo, kateri občutek naj vodi naše pero, ko nameravamo pisati o ukinjenju dveh fakultet na ljubljanskem vseučilišču. Najbolje bi bilo, da nas v odita jeza in srd in — gnus!

Da bodo tudi naši manj poučeni čitatelji vedeli, za kaj gre: Visoka šola ali univerza je največji izobraževalni in znanstveni zavod. Taki zavodi se dele po strokah na posamezne oddelke, ki jih imenujemo fakultete. Naš najvišji znanstveni zavod je imel po zakonu pet fakultet ali znanstvenih oddelkov: bogoslovne, medicinske, pravne, filozofske in tehniške. Tako daleč, da bi imeli samostojno tehniško visoko šolo, po belgrajski milosti še nismo prišli.

Vseučilišče, kjer se razvija znanost svobodno do najvišje višine, ki jo more doznati človeški um, kjer se izobražujejo dijaki v domačem duhu in v svojem jeziku, je največji ponos vsakega naroda. Univerza je ognjišče, odkoder izžarevajo blagodejni žarki znanstva in kulture na vse strani, tam srkajo najboljši sinovi naroda svojo umstveno moč in si pridobivajo one duševne energije, ki jih usposoblja korakati na čelu narodnega umstvenega razvoja.

Slovenci smo se borili za svoje vseučilišče, odkar smo se začeli zavedati, da smo narod. Narod brez najvišjega znanstvenega zavoda sploh ni narod, ampak tvori le slaboten privešek tistemu narodu, ki ga iz milosti sprejme pod

svojo znanstveno streho. Avstrija nam našega najvišjega znanstvenega zavoda ni dala. Ko pa je prišel prevrat in je Avstrija propadla, **smo si ustvarili svojo univerzo sami!** To je treba poudariti in poudariti desetkrat, da ne bo kdo mislil, da smo dobili univerzo po belgrajski milosti. Belgrad je dal samo **zunanjost sankcije**, samo **formalno** potrditev tega, **kar je slovenski narod produciral in rodil sam iz sebe: odlične učne moči in ukaželjno dijaštvo**. Ta dva faktorja tvorita univerzo in ne denar, ki ga nam Belgrad tudi ni dal in ne daje, ker si plačujemo vse svoje stroške od najnižje ljudske šole pa do univerze **sami iz lastne moči**. Demagoške trditve, da plačuje Belgrad naše kulturne potrebe, je zmožen le še kakšen centralfalot!

Sedaj pa pride centralno ministristvo „prosvete“ — zakaj ne: ministristvo „teme“? — in pravi: Vi Slovenci ne potrebujete vseučilišča, vsaj medicinske fakultete ne in tudi tehniške ne! Mi nimamo dovolj denarja za vzdrževanje teh zavodov. Najprej bomo zaprli medicinsko fakulteto, drugo leto pa tehniško. Vaši pobje naj gredo v šole, kamor hočejo; revežem itak ni treba študirati, demokratski bankirji in verižniki imajo pa že dovolj denarja, da pošljejo svoje sinove lahko v Pešto h kakšnemu mažarskemu judu v šolo. Če naše ženske potrebujejo zdravniške pomoči, hitre pomoči, kakršno da lahko le dober vseučiliški zavod, naj se vozijo na Dunaj, v Berlin ali pa v Ameriko! Zakaj bi se

vozile v Ljubljano? Oziroma zakaj pa sploh zbolé? In ti delavec, zakaj pa ponesrečiš pri stroju, štorklja nerodna? Glej, da ne prideš pod kolesa, pa ti ne bo treba ne zdravnika, ne medicinske fakultete! — Pa tehnika! Ali vam je treba mostov? Zabijte v vodo toliko kolov, da boste lahko prišli preko vode in hiše si spletajte iz posavske vrbine in jih zamažite s kurjaki — ali ni to tehnika? Tudi Arnavti delajo tako in še niso pomrli! Vaš denar rabimo mi za druge namene!

Tako govori glas iz ministrstva „teme“! Živela tema! Srednjeveška tema je bengalična luč v primeri z našo centralno „prosveto“!

Tam daleč zunaj mesta Ljubljane leži ljubljanska bolnišnica. Zavod, ki je precej razsežen. Na konca tja proti Zalogu, stoji majhna enonadstropna zgradba sredi smrečja in cipres in nekega grmovja. Ta zgradba je temelj ljubljanske medicinske fakultete.

Kako to? Zato, ker je v tej zgradbi delal noč in dan mož, ki nad svojim slovenskim narodom ni obupal in tudi ne bo, magari mu poderejo zadnjo kamro nad glavo. Sedel je pri mikroskopih in pripravljajl preparate za bodoči najvišji zdravstveni učni zavod v dobi, ko se nam navadnim smrtnikom niti sanjalo ni o ljubljanski univerzi! Nihče ga ni silil, nihče priganjal, tudi nihče plačal. Mnogo je delal, mnogo trpel, a njegova železna vstrajnost je premagala vse ovire. Danes gleda na svoje delo lahko s ponosom pred vsem kulturnim svetom!

Ne bomo ga imenovali z imenom. Ljudje, ki ga poznajo, mu pravijo po domače „dohtar“. Domač naslov je to, pa po našem imenju najvišja odlika, ki jo more dati človeško srce nesebičnemu znanstveniku in zdravniku — človeku!

Rekli smo, da „dohtar“ danes lahko gleda na svoje delo s ponosom. Mogoče smo se zmotili. Ali ne gleda na svoje življensko delo z bridko žalostjo? Mi ne vemo tega. Čudno mu pa mora biti pri srcu. Ko bi mu bilo pri srcu tako, kakor je nam, bi zagrabil za svoje bacilne kulture in jih razmazal nad barbarskimi podivjanci, da bi tudi ti enkrat vedeli, kaj se pravi uničevanje! On seveda tega ne bo napravil, ker je preplemenit, mi bi pa!

„Dohtar“ ni ostal sam. Dobil je takoj ob otvoritvi medicinske fakultete — mogoče že prej — vrednega tovariša. Delala sta dva moža kot mravljinca, znašala in gradila in danes stoji v Ljubljani temelj za medicinsko fakulteto, kakoršnega Belgrad ne bo imel niti čez 50 let. V Belgradu je vlada plačevala nad 30, reci in piši nad trideset profesorjev medicine, a ti vsi niso znali do danes ustvariti niti ene stotinke tega, kar sta ustvarila v Ljubljani dva gospoda! Danes so dijaki medicinske fakultete v Ljubljani v prijetnem položaju, da pridejo tekom dveh let do natančnih sekcij celega človeka, kar se ne zgodi niti na svet. univerzah kot je dunajska, dočim nimajo v Belgradu menda niti ene sprhnele kosti na razpolago za učno sredstvo. Tak naravnost vzoren zavod hoče belgrajska vlada zapreti! O, ministrstvo teme!

Najlepše spričevalo za profesorja — učitelja je spričevalo dijaštva. Naj vam povedo študentje, kdo sta ta dva gospoda, kakšna sta in kaj oni o njima mislijo. Toda ne vprašajte naših slovenskih dijakov — vprašajte Srbe!

Pravijo, da je pri odloku glede ukinitja dveh fakultet ljubljanske univerze igralo glavno vlogo denarno vprašanje. Tukaj imamo pa nekaj besede tudi mi, ki plačujemo.

V demokratičnih državah je navada, da smatra parlament za svojo najvišjo

dolžnost in pravico možnost kontrole nad državnim gospodarstvom. Ker je pa naš parlament neke čudne sorte tvorba, ki sam svojih kontrolnih pravic nikdar ne izvršuje, si dovoljujemo mi, volilci in davkoplačevalci, resno vprašati:

„Koliko plačuje Slovenija davka? Kam gre ves ta denar? Koliko ga rabimo za popolno kritje svojih potreb?“

Na to vprašanje bo odgovorila naša finančna delegacija! Če ne danes, pa jutri. Ona mora odgovoriti, ker hočemo imeti jasnost glede denarja.

Kolikor smo poučeni, velja ljubljanska medicinska fakulteta letno naravnost smešno nizko vsoto. En sam kanon dobre sorte velja več. Kaj je sedaj važnejše: Ali medicinska fakulteta ali en kanon? Mi smo tudi za kanon, samo izpaliti ga je treba na pravo adresu in na pravi cilj!

Cela afera z ljubljansko medicinsko fakulteto nam pa dokazuje očitno potrebo da moramo zahtevati Slovenci za sebe svojo popolno finančno samostojnost. Kruha, ki si ga pridelamo sami, nam nihče več ne bo rezal in nihče nam ne bo delil denarja, ki ga plačujemo sami. Mogoče se nam bo reklo, da gre naša zahteva predač. Tudi ravnanje centralne vlade z našimi kulturnimi zavodi gre predač! Kdor smatra, da vsebuje zahteva po finančni samostojnosti tudi zahtevo po federalizmu, — e, pa naj bo! Če so druge države, kakor Amerika in Švica lahko federalistične, naj bo pa še Jugoslavija. Na svoji zemlji hočemo pa biti gospodje!

Mnogi se bodo čudili, kako da ima centralna vlada ravno na ljubljansko medicinsko fakulteto tako „piko“. Ni pa nič čudnega na tem. Zdravniki so namreč stan, ki je neodvisen! Zdravnik ne potrebuje nobene vlade, ki bi mu rezala kruh. Zdravnik živi lahko od ljudi. On ima pravico obesiti pred ali na svoja vrata tablico z napisom „dr. med.“ Ta tablica je silen privilegij! Tudi vlada ima respekt pred to tablico, posebno taka vlada, ki misli ustvarjati zaupanje do sebe s tem, da svojim pristašem obeta dober in na debelo z maslom namarzan kruh, drugim pa ne privoščiti niti koruznih otrobov. Zdravnikom pa garantira njihova tablica dober kruh z maslom vred ljudi brez vlade. Takih ljudi se pa nekatere vlade boje!

Se bolj se pa nekatere vlade boje neodvisnih in brez vladne milosti sitih ljudi, če so ti ljudje — avtonomisti! Za tem grmom čepi zajec! Vlada pravi: Če niso ti ljudje za centralizem, „na polje“ ž njimi!

V takem ravnanju in postopanju se kaže naša današnja centralna politika v vsi svoji ogabni umazanosti. Naj hudič vzame vse skupaj, naj vzame profesorje, naj vzame študente, naj vzame vso slovensko univerzo in ves slovenski rod, če noče brezpogojno slediti centralistični vladi in stranki, ki zagovarja centralizem! Takega herostratsva nad lastnim narodom in nad lastno krvjo je zmožen samo tujec, posebno če je mažarsko-čifutske krvi!

Slovenski rod je že mnogo prebolel in bo prebolel tudi ta napad. Tudi svojo univerzo bo imel. Če si jo je znal sam ustvariti, si jo bo znal tudi sam obdržati in izdržati. Milosti pa ne bomo prosili. Kar je naše, je naše!

Končno si dovoljujemo dati našim medicincem še en nasvet: Kadar jim pridejo pod nož kadavri ljudi, ki so ubili medicinsko fakulteto v Ljubljani, naj ne omadežujejo svojih nožev, ampak naj trupla po vseh pravih preparatorske umetnosti prekade in jih postavijo v špirit, poznim rodovom v spomin slovenskega judeževanja.

ako naj človeštvo sploh obstane in živi. Ta dva stanova sta toraj v gospodarskem življenju družbe najbolj odločilna, najbolj močna.

Eden brez drugega pa obstati ne moreta. Če ima kmet slabo letino ali pa če ne obdela svojega zemljišča, bo vse ljudstvo ob letu torej lačno in za delo nezmožno. Če industrijski ročni delavci ustavijo svoje delo in zastoje tovarne, obrtne delavnice itd., bo kmetijsko ljudstvo ob letu torej trpelo na pomanjkanju obleke in obutve, ob pomanjkanju gospodarskega orodja, vozil itd. Gospodarstvo in produkcija v delavnici in na polju sta navezana drug na drugega.

Delovno ljudstvo pa sploh po številu daleč prekaša vse druge agrarno ali pa industrijsko. Tam, kjer so poljedelci v pretežni večini, je gospodarski afekt agrarn, to je pridelava se največ poljskih pridelkov; tam kjer so v pretežni večini obrtni in industrijski delavci pa je največ obrtnih in industrijskih izdelkov, toraj je dežela ali okraj ali celo vsa država industrijska.

Gre torej za stanove v okviru delavnega ljudstva, kmetijske ali industrijske kategorije. Kmet in delavec lahko obvladata vsako deželo in vsako državo. Od teh dveh obeh je navadno na vrhu tista delavska kategorija, ki je v deželi v pretežni večini. Če se kmet in delavec organizirata stanovsko, so stanovske organizacije tiste, ki na koncu koncev odločujejo o vsem, kar se v državi dogaja!

In za to gre!

Če hočemo toraj pravilno in solidarno urediti gospodarsko življenje, moramo pustiti zadnjo besedo stanovskim organizacijam, ne samo političnim. Zgolj politične organizacije izgubljajo v tem boju sedanjih realnih sil svetovnega gospodarstva bolj in bolj na pomenu. V ospredje stopajo namesto političnih organizacij stanovske ali kakor jih tudi pri nas imenujemo strokovne. To se pravi, tiste organizacije, od katerih je odvisna produkcija. Producirata pa v glavnem kmet in delavec.

Med tema pa je neka razlika. —

Mi živimo v dobi razmahnenega kapitalizma. Kapitalizem znači gospodarstvo gmočnih vrednosti. Vrednost je dandanes predvsem denar, ki je kovan ali papirnat; denar je nakaznica na blago, katerega rabim ali ljubim ali pa se kapriciram nanj. Kapitalizem znači izkoriščanje sločveštva. Da je to v veliki meri mogoče, pa so potrebna velika tehnična sredstva. Med te štejemo med drugim dandanes tudi: železnice, telegraf, telefon, pošto; nadalje: elektriko, premog, železo itd. Kdor gospoduje nad temi sredstvi civilizacije in kapitalizma, ta je takorekoč vsemogočen na zemlji. Kaj pomaga, če kmet zemljo dobro obdela, in mu Bog nakloni dobro letino, če ni tu železnice, vozov itd., s pomočjo katerih more svojo žetev izvoziti iz domače vasi tja, kjer bi jo mogel zadostno dobro prodati? Kmet sam bo sicer ob obilici sadov svojega truda več ali manj dobro živel, več pa ne. Manjkalo mu bo tega in onega, kar bo vzrok, da prihodnje leto njegova žetev ne bo več tako obila. Industrijski delavec ima v svojih rokah železnico, telegraf, telefon, pošto, tovarne za sušno, za čevlje, za orodje itd. Če on vso to mašinerijo ustavi, bo življenje zamrlo, na tisoče ljudi bo obsojenih na smrt in tudi poljedelec si bo mogel le na najbolj preprosti način ohraniti golo življenje. Življenje bi se sicer poenostavilo, toda zemlja bi ne mogla več preživeti toliko ljudi, kolikor jih preživlja dandanes. Nastopilo bi veliko in strašno ljudsko izumiranje.

Tega pa nobeden normalni človek noče.

Iz vsega tega sledi, da so stanovske organizacije, ki odločajo dandanes o poljedelski in industrijski produkciji, najvažnejše. Gre za golo življenje. Umevno je tedaj, da zla ti v revolucionarni dobi odločuje delavski stan. To se jasno kaže tudi v Rusiji, kjer zelo majhen odstotek industrijskega delavstva potom diktature odloča nad ostalo pretežno kmetiško večino naroda.

Mi živimo v revolucionarni dobi, ko se svet na novo preurčuje, ne samo politično, temveč tudi gospodarsko in kulturno. Pri tem ne moremo prezreti, da dandanes vsaka revolucija sestoji iz dveh delov: političnega in socialnega. Politična revolucija je navadno nenadni čin, socialna revolucija je pa neobhodno

započetje daljšega gospodarskega razvoja. Tako umevamo tudi rusko revolucijo, ki ni bila od oktobra 1. 1917. dalje samo državna in politična, temveč socialna, ki postavlja nove gospodarske temelje in vidike vsemu ruskemu narodu. Politična revolucija ustvarja vsepovsod le temelj, na katerem se pozneje vrši in izvršuje socialna. Socialna revolucija pa pomenja spremembo vsakočasnih produkcijskih in gospodarskih oblik. Konkretno za naše čase povedano gre za to, da se prevede vse gospodarsko življenje iz oblasti posameznih kapitalistov v družabno skupno socialistično obliko.

Glavni nosilec in revolucijski element v teh bojih socialne pravice pa so baš stanovske ali strokovne organizacije kmetov in delavcev.

II.

Smo v dobi novega razvojnega socialnega razmaha in tudi socialistične misli. Nosilec novih ali samo prenovljenih socialnih idej pa je predvsem delavski sloj. Ko konstatiramo to, pa moramo tudi takoj povdariti, da je družabni sloj, ki nosi vso zgradbo moderne kapitalistične družbe med seboj samim razprt in malo enoten, vsled česar je njegova akcijska možnost zelo zelo omejena. Veliki problemi pa se morejo rešiti le, če je novi, bojujoči in napadaajoči sloj tudi zmožen izvesti potrebne akcije ter se uveljaviti kot gospodar trenutne situacije. Po državnih polomih, ki so sledili svetovni vojni, smo lahko na svoje oči videli, da je proletarijat izgubil vodstvo revolucije, razven v Rusiji, vsepovsod. Tako v Nemčiji, v Nemški Avstriji, na Češkem, v Italiji, v Romuniji, v Bolgariji in seveda tudi pri nas. Boljševiška Rusija, kjer danes še odloča takozvana „proletarska diktatura“, je najmočnejša ovira vzpostavitvi starih monarhij v srednji Evropi. Povratek carja v Petrograd bi pomenil ob enem povratek cesarjev v Berlin in na Dunaj. Iz tega sledi, da je notranji polom socializma, ki se je začel že v vročih dneh meseca avgusta 1. 1914. postal usodepoln tudi za čas po končanem svetovnem klanju.

Ne le pri nas, temveč vsepovsod na svetu se toži, da trpi naša doba na pomanjkanju misli in idej. Novih rešilnih idej in misli! Zdi se nam, da je to predvsem posledica tega, da so se že pred vojno ubijale vse boljše ustvarjaajoče moči v negativnih kritikah obstoječega sistema kapitalistične družbe. Pa to tudi še daleč ni vse. Skoro vsa socialna in tudi socialistična gibanja ljudstev so bila skoz in skoz prepojena z materijalističnim gledanjem na svet in življenje. Katastrofa svetovne vojne je v tem. Nemški soc. demokrat Vörländer dokazuje, da so umstveni voditelji novodobnega socializma (Marx, Engels, Lasalle i. dr.) bili ne le političarji in narodni gospodarji, temveč tudi filozofi. Še več, da je njihov notranji razvoj šel od filozofije do socializma. Od njih ustvarjeni „znanstveni“ socializem je pa kot nauk slonel na strogo materijalistični filozofiji. Zato stoji zapisano n. pr. v „komunističnem manifestu“, da so postavbe, morala, vere zgolj meščanski predsodki, za katerimi se skrivajo meščanski interesi. In Marx pravi v „Kapitalu“, „da delavski sloj nima naloge uresničiti kakšne ideale“ ter se naravnost norčuje iz „večne pravčnosti“. To materijalistično gledanje, zasidrano v ljudeh, ni moglo na strašnih razvalinah vsega gospodarstva, ki jih je zapustila dolga vojna, najti nobene rešilne misli. Pač! Dvoje je bilo mogoče: Ali dosedanje pot mehaničnega materijalizma nadaljevati in sprejeti komunizem, ali pa dosedanje idejno pot zapustiti in se vrniti k idealističnemu gledanju na svet. In tu pravi današnji nemški socialistični teoretik približno takole: Marx in Engels sta pričela pri Heglu (znanem nemškem filozofu, katerega sta postavila na glavo, to je iz idealističnega dogmatika napravila materijalističnega vseznalca!), med tem ko je Lassalle segel malo bolj nazaj do nemškega nacionalnega proroka Fichteja. In pravi: filozofske korenine socializma pa leže bolj daleč nazaj, pri Kantu (največji nemški filozof).

Z drugimi besedami se to pravi: Vrnimo se h krščanstvu! Tam edino moremo najti uteho. Lahko bi si napolnili želodce in tudi drugače ustregli

Problemi sedanjega časa.

I.

Ves svet je v vrenju; smeri ter hotenja vseh odločujočih materijalnih sil sveta gredo za tem, da se rešijo socialna vprašanja sedanjega časa!

Delovno ljudstvo, na katerega ramenih so vsa bremena današnje družbe, se deli v dve kategoriji: v kmetiško in v delavsko. Kmet in njegov sodelavec skrbita za produkte zemlje, ki človeštvo redé, delavski stan pa ustvarja druge gnotne dobrine, ki so vsem po-

trebne, s svojim produktivnim delom. Kar se okolo teh dveh stebrov človeštva nabira drugih stanov, vse to so postranske pritlikline, več ali manj potrebne ali tudi nepotrebne, vsekakor pa manj važne za obstoj človeštva na sedanji višini kulture in civilizacije.

Kmet obdeluje zemljo in prideluje živež. Delavec dela pa v tovarni, v delavnici ali tudi na domu. Ta dva preživljata in vzdržujeta svet. To sta tista vrelca življenja, ki ne smeta ugasniti,

vsem svojim telesnim željam, če bi imeli kje kaj vzeti. Toda vojna je vzela toliko, da ne moremo ustreči vsem. Lahko bi poskusili po ruskem vzorcu — toda tega nas je strah, premalo je ljudi, ki bi prevzeli odgovornost naše za takšna huda operativna dejanja. Toraj nazaj h Kantu — pravi protestant, katerega vera ni internacionalna, marveč nemška. to je **nacionalna**. Njemu manjka

prepričanje o **enakosti vseh ljudi, vseh narodov** in za to se izogiba širokih razgledov krščanstva, ki bodi **pozitivno!** V svetu človeških misli gre sedaj boj med materialističnim naziranjem o svetu in idealističnim krščanstvom. In vse kaže, da bo zlasti Evropa ostala pri svojih dolgoletnih tradicijah in vstrajala pri krščanstvu, čeprav ga časih hudo pači!

Kam gre denar?

Mi vedno in vedno naglašamo, da je potreben predvsem **red** v državnem gospodarstvu, ako hočemo priti s svojimi računi na čisto. Krasno sliko sedanjega „reda“ nam pa podaja zagrebški demokratiški — torej vladni — list „Riječ“ od 4. t. m. Tam piše:

„Radi zboljšanja naše valute je potrebno, da država čimbolj zmanjša potrebo tujih deviz, t. j. da čimbolj zmanjša nabave v inozemstvu in da tam nabavlja samo ono blago, ki ga doma ne more kupiti. Treba je, da se naša industrija čimbolj zaposli za državne dobave. Razen državnih dobav potom ofertnih licitacij, ki gredo neopravičeno v inozemstvo, je tudi mnogo takih, ki se vrše brez licitacij, potom posebnih komisij. Takih komisij, ki vrše nakupe v inozemstvu, je vsak čas polno, ne da bi vedeli zanje. Nedavno je izjavil Herman Wendel, da se v Nemčiji nahaja 20 jugoslovanskih komisij, ki kupujejo blago za državo. Kakšne so te komisije, kaj kupujejo in za koga, koliko časa so že v inozemstvu in koliko veljajo, nihče ne ve. Nedavno se je po listih razširila vest, da se za inozemstvo pripravlja vojaška komisija, ki bo kupila raznega materiala za 165 milijonov dinarjev. Mnogi se še spominjajo naročila sedanjih poštinih znamk v Zedinjenih državah. Tudi te znamke je prevzela posebna komisija 3 ali 4 članov. V sled takih metod in nerazumljivega favoriziranja tujih tvrdk odhaja mnogo naročil v inozemstvo, dasi bi se mogla doma ugodneje izvršiti. Lani je odšla v Nemčijo brez licitacije nabava 50 tisoč železnih postelj za vojsko, dasi bi jih mogli izdelati doma. Pred kakim pol letom je razpisala uprava monopola licitacijo za nabavo cigaretnega papirja. Prijavili so se Francozi in bili sigurni, da so brez tekmeca. Med tem se je na njihovo žalost in čudo monopolske uprave pojavila tudi domača tovarna papirja na Sušaku, ki je bila za 50% cenejša. Značilno je, da je bila licitacija odgojena, da so Francozi istotako znižali cene za kakih 50% in da stvar še danes ni popolnoma rešena. Pri urejevanju starega in novega kraljevega dvora je konkurirala tudi domača tvrdka Bothe in Ehrmann, ki je bila cenejša od Francozov ter je izdelala načrte v splošno zadovoljnost. Kljub temu ni dobila niti ene dobave, temveč je vse dobila tuja industrija. Železoli-

varna v Ravnah v Sloveniji izdeluje granate od 7,5 do 38 cm. Dasi je morala vsled neugodnih razmer zmanjšati obrat, tako da je zaposlenih mesto 1000 samo 250 delavcev, ni ta tovarna dobila niti enega naročila, ker so vsa oddana v inozemstvu in se plačajo v frankih. Ista tovarna more izdelovati odbijačev za vagone več, kot jih mi rabimo. Država pa naročuje odbijače v Vitkovcih in drugod ter zanemarja domačo tovarno. Dosedaj je ta tovarna prejela edino naročilo za pol vagona odbijačev.

Posebno mnogo se greši pri vojnem ministrstvu, ki skoro vse nabave izvršuje v inozemstvu. Tako je lani naročilo iz Italije velike količine obuv, ki so se izkazala kot zelo slaba in draga, dasi bi se mogla dobiti doma cenejša in boljše. Podobno je z nabavo odev za pokrivanje, ki so bile istotako naročene iz Italije. Teli nekaj slučajev dokazuje, da odhaja na stotine milijonov dinarjev brez potrebe v inozemstvo. Te nabave so silno drage, ker kupuje država za najvišji tečaj tujo valuto, komisije veljajo mnogo denarja, razen tega pa podražujejo ceno blaga — velike provizije, ki se priračunavajo k ceni. Primanjkljaj na davku, ki bi ga plačale domače tvrdke, ako bi dobile nabavo, je istotako velik. S tem sistemom je treba prenehati ter pri državnih nabavah uvesti najstrožjo ekonomijo, posebno pa do skrajnih mej zmanjšati nabave v inozemstvu.“

Tako piše demokratiški vladni list. In mi naj se pustimo izsesavati? Ali plačujemo mi svoje davke zato, da se na njihov račun bogati in redi znana „beogradska porodica“? Gospodje, to ne pojde! Mi moramo priti do čistih računov!

Pa bodo nekateri rekli: Zakaj se pa ne potrudimo naša domača industrija, da dobi nabave? Odgovor je kratek: **Ker ne dobi pravočasno plačila!** O tem poglavju bi vedele razne tvrdke v Sloveniji povedati mnogo zanimivega! Stvar stoji tako, da je za „liferacije“ na tujem vedno dovolj frankov, mark in dolarjev na razpolago, ker je s takimi „liferacijami“ vedno združena „zarada“ za različne komisije, pri nas doma pa komisij ni treba in torej tudi „zarada“ odpade. Posledica: Belgrajska porodica kupuje raje v inozemstvu kakor doma!

„Ministarstvo vojno“.

Temu naslovu bi dodali lahko še besede: Ali kam gre denar?

Pod tem naslovom prinaša namreč „Beogradski Dnevnik“ od 1. oktobra članek, ki ga objavljamo v celoti, da naši čitatelji vidijo, kako se dela z davčnim denarjem.

Članek slove:

„V tem ministrstvu stvari ne gredo, kakor bi morale iti. Pred nekaj dnevi smo objavili neko nepravilnost, ki se je dogodila v Gospodarskem oddelku tega ministrstva in ki se nanaša na licitacijo 800.000 metrov blaga, ki bi se bila imela vršiti 1. oktobra. Povedali smo, da so bili izdani vzorci in pogoji za to dobavo šele 15. septembra torej 15 dni pred licitacijo, čeprav mora znati rok po zakonu o glavnem državnem računovodstvu najmanj mesec dni. Šlo je za vrednost nad 70 milijonov dinarjev in mi zahtevamo od vojnega ministra, da to licitacijo kot nezakonito odloži in razpiše novo, katere bi se moglo udeležiti večje število licitatorov, kar bi bilo državni blagajni le v korist.“

Ravno take stvari se gode v inženersko-tehničnem oddelku. Interesantno je, da sta glavna dobavitelja tega oddelka gg. lekarnar Nikola Marič in Dušan Katič, ki sta (po ženi) slučajno sorodnika nekega velikega gospoda v tem oddelku. Nihče izmed ostalih trgovcev ni smel niti pogledati v ta oddelek, do-

čim sta ta dva gospoda uživala privilegij, da sta zvedela za vse potrebe tega oddelka, da sta odšla skupaj z ministrsko komisijo na Dunaj, da tam **onadva** direktno dobavljata posamezne predmete tej komisiji v vrednosti nekaj milijonov dinarjev. To je bilo že samemu vojnemu ministru preveč, ki je komisijo poklical nazaj. O tem oddelku bomo objavili še nekaj zanimivih stvari, ki naj jih minister ve in pozna.

Sedaj pride na vrsto artilerijsko-tehnični oddelek. Čisto na tiho je odpotovala na Dunaj komisija, da tam nabavi orožje, municijo, kože itd. za približno ceno 100 milijonov dinarjev in sicer potom pogodbe, ne javne licitacije. Nihče ne ve, kje bo ta komisija kupovala in kaj bo kupila, vse to se skriva za tajinstvenim zastorom. Čisto „slučajno“ je istega dne odpotoval na Dunaj neki znani mešetar, ki je intimen prijatelj enega izmed članov te komisije. Mi smo absolutno protivni takemu načinu nakupovanja. Zakaj naj izmečemo silne milijone za nakup starega avstrijskega orožja? Zakaj kupuje vojno ministrstvo kožne izdelke na Dunaju, ko imamo doma dovolj tozadevnih obrtnikov? Zato zahtevamo od vojnega ministrstva, da takoj odpokliče to komisijo in potom licitacije dobavi potrebne kožne izdelke.

„Omnium Serbe“. Vrhunec vseh afer pa tvori ponudba Pašičeve banke

za vzpostavbo fabrike za orožje in municijo. Razun te ponudbe leže v vojnem ministrstvu še 3—4 ponudbe drugih tvrdk, toda o teh se nič ne govori, kakor da jih ni. Ne vemo, če je to vsem ministrom znano, ali mi vemo, da so ponudbe tu. Predno se pa kaka taka ponudba sprejme, bi moral naš generalni štab ugotoviti, kakšen sistem pušk je nam sploh potreben, dalje bi moral ugotoviti potrebno količino municije, potem bi se moralo ugotoviti, ali je bolje, da država sama vse to izdeluje ali pa odstopi izdelavo privatni firmi in kateri? Šele potem se da govoriti o tem, na kakšen način bi se dala taka tvornica zgraditi. Mi moramo danes obročiti armado od 2—3 milijonov mož. Potrebno nam je torej toliko pušk in odgovarjajoča količina municije. To predstavlja danes vrednost najmanj 3 milijarde francoskih frankov (= 48 milijard kron, ker velja en frank 16 kron). Tako naročilo se ne oddaja pod roko, ker to bi bilo nepošteno. Take velike stvari mora odobriti parlament. Kar se tiče ponudbe same, izgleda, da jo hoče spraviti pod

streho neka stara francoska fabrika orožja, ki ima same zarjavele mašine in in ki ni producirala ne ene puške niti takrat, ko je bila nova. Francoska intendanca je tej fabriki sploh prepovedala, da izdeluje puške za francosko vojsko, ker so bile za nič. Lastnik te fabrike je ponujal isto že za 17 milijonov frankov, če bi pa prišlo do resne kupčije, bi jo dal še mnogo ceneje. Zato se nam čudno zdi, da se ta fabrika kar na enkrat ceni na 120 milijonov frankov!“

Tako „Beogradski Dnevnik“.

Iz vsega se vidi, da se v Belgradu gospodari in troši po starem načinu. Kaj narod, kaj ljudstvo — „porodica“, to je vse. V **novih razmerah pa to ne bo šlo!** Mi zahtevamo energično natančno kontrolo za vsak izdan krajcar. Gospodje tam doli se bodo morali že navaditi, da bodo smatrali ne samo sebe za „pismene“, ampak tudi nas, kajti tudi mi vemo, kaj je papir, kaj je svinčnik in kaj je račun. Da bi mi samo plačevali, Pašičev sin pa spravljaj, — e, to ne pojde!

Dnevne vesti.

Madžarska in Italija. Madžarsko vežejo z Italijo stare tradicije in politična skupnost. Že v stari Avstroogrski monarhiji so madžarski veleposestniki in plemiči radi strašili starega dunajskega cesarja, ako se je včasih pomišljal ugoditi kakšni njihovi prešernosti. Po letu 1848. se je tudi glavni madžarski nacionalni junak Ludovik Košut zatekel pod laško varstvo. Danes pride ta tradicija Italiji prav. Sklenila je z Madžarsko tajno politično zvezo. Kadar hoče biti Italija, „naša velika zaveznica“, Jugoslaviji spredaj prijateljica, zadaj pa se jo hoče počekati, pa pomežikne v Budimpešti in naša vlada mora poslati vojaška ojačenja na mejo. Kadar pa tudi to ne zadošča zalaja Arnavt v Skadru ali pa v Tirani. Bolgari bi bili eventualno pripravljeni pogoditi se z Jugoslavijo. S tem bi bil ustvarjen na Balkanu mir. Toda ko so zadnjič poslali Bolgari deputacijo na pogreb našega kralja, ji naše oblasti niso pustile pasirati meje. Morda bo kurir iz Rima poprej v Sofiji kot oni iz Belgrada? Italija utegne dobiti novega zaveznika tudi na vzhodu: Rómunija kot „latinska“ dežela je itak že na njeni strani. Jugoslaviji preostaneta potem le še dva sosedja: Nemška Avstrija, ki pa hodi svoja pota, in Grška. Ta Vam je šele „zaveznik“. V vojnah zadnjih stoletij so bili Grki tepeni vsepovsod, kamorkoli so se zaleteli. Zadnje čase so jih celo izstradani Turki nabili po predpisih. Kot politični zaveznik so pa Grki naravnost vzorni — „prijatelji“. Srbi so bili do 1. 1915. njihovi zavezniki, toda kljub temu je moral srbski narod v letu 1915. preko albanskih gorovij in pečin na Drač, namesto v Solun po železnici in cestah. Vse kaže, da ostanejo Grki naši „edini in pravi zavezniki“. To je bilanca naše sedanje takozvane zunanje politike!

Pašičevo potovanje. Minister-predsednik Pašič je odpotoval v Pariz, da poroča kralju o notranji in zunanji situaciji naše države. S tem je povedano, da so bile vesti časopisja, da se naš vladar skoro vrne v Beograd, preuranjene.

Vprašanje: Zakaj ga ni nazaj? Odgovor: Sam Bog ve, zakaj ne!

Ostra beseda. Vseučiliški prof. dr. Metod Dolenc je napisal v „Slov. Narodu“ članek, v katerem pravi, da je srbski kazenski zakon nemoderen. Ali je tudi on že prestopil v radikale, da se upa kaj takega? Če pojde v tem tonu dalje, bo tudi juridična fakulteta kmalu ukinjena.

Važno za tehnike. Ker bo ukinjena tehnična fakulteta v Ljubljani, namerava baje „ministarstvo poljoprivrede in voda“ otvoriti več mesarskih tečajev za one tehnike, ki ne morejo v inozemstvu nadaljevati svojih študij.

Dr. Mihajlo Pupin je obiskal Bled. Dr. Mihajlo Pupin je Srb, rodom iz Banata, ki živi že mnogo let v Ameriki. Naši listi so trdili, da je dr. M. Pupin velik prijatelj Wilsonov in da nam je on rešil Bled. To je vse mogoče. Istotako je pa tudi res, da je on za časa vojske izdal v Ameriki koledar, ki je za Slovence jako lep poklon...

Pašičeva pot v Pariz. V petek so listi poročali, da se je g. Nikola Pašič odpeljal iz Belgrada z orijent-ekspres-

som v Pariz. Radikalna stranka v Sloveniji je priredila v Ljubljani sijajen sprejem. Na kolodvoru ni bilo nikogar; pravijo, da tudi Pašiča ne.

Minister toži ministra. Deželna vlada v Ljubljani je že pred meseci izdelala nov „viničarski red“, ker je sedaj veljavni že zastarel in socialno nevzdržljiv. Minister za soc. politiko g. dr. Kukovec o tem interpelliran, je dal od sebe pismo, ki pravi v njem, da on bi že potrdil novi viničarski red, toda g. minister Pucelj se temu upira. Z drugimi besedami: Jaz „demokrat“ bi rad ustregel, toda „samostojni kmet“ je proti — vi volilci! Sijajno!

Ugotovitev. „UJU“ je okrajšava za „Udruženje jugoslovanskega učiteljstva.“ Na zadnjem zborovanju ljubljanskega odseka UJU je učiteljstvo sprejelo krepko protestno resolucijo proti napadom na učiteljski stan, ni pa našlo niti besedice ogorčenja ali obsodbe nad gospodom, o katerem je zapisal „Naprejev“ belgrajski dopisnik, da je sokriv po paragrafu 129. kaznivskega dejanja. Tudi to je znamenje časa!

Točni proroki smo! Ko je bila pred nekaj meseci sprejeta v konstituenti centralistična ustava, je vse časopisje, radikalno, demokratsko, „samostojnokmetško“ in celo nekoje socialno demokratsko pisalo, da si bo sedaj naša valuta v svetu opomogla. Tedaj je stala ena jugoslovanska kрона v Curihu, na mednarodni borzi, celih 4.50. Rekli so, sedaj se dvigne naš kurz, draginja se bo zmanjšala, življenje postane lažje in vselejše... Mi smo rekli: Ne bo tako, centralistična ustava in sedanji režim bo zmanjšal naš kredit med tistim svetom, ki ima kaj pod palcem.“ Že danes, po nekaj mesecih se je pokazala pravilnost naše diagnoze. Naša kрона je namreč padla za več ko polovico, na 2.30. In draginja je šla gor“, z njo seveda tudi zadovoljnost delovnega ljudstva v tej državi...

Machiavelli v naših državnih pisarnah. Mariborski škof dr. Napotnik je odlikovan z redom Sv. Save prvega reda. Deli in vladaj, si mislijo tudi v Belgradu, pa hočejo ločiti ljubljanskega in mariborskega škofa. Dvomimo, da bi se to prišlo — n. pr. dr. Korošča in njegove stranke.

Železnice, univerze in proste vožnje v „prvem klasu“. Pred nami leži nekaj odlokov železniškega ministrstva v Beogradu, glasom katerih imajo prosto vožnjo po državnih železnicah po vsej kraljevini člani sledečih društev odnosno organizacij: člani prostozidarskih lož „Veliki Orient“, člani „Narodne odbrane“ in člani „Udruženja lovcev“. Seveda so tu še drugi „važni“ činitelji, ki se lahko vozijo zastoj, kamorkoli se jim zljubi. Ali ne veste, koliko velja to državo odnosno njene železnice, ki so tako prezadolžene, kakor so bili pred vojno avstrijski štabni...? — Na drugi strani pa pravijo, da bodo ukinili medicinske fakultete, ker jih država ne zmore več. Veste koliko velja n. pr. medicinska fakulteta v Ljubljani? Pol milijona letno! Te svotice pa država ne zmore, čeprav nujno potrebuje njeno prebivalstvo vsaj 300 novih zdravnikov.

Kaj zdravniki, ampak proste vožnje v „I. klasu“ — to je glavno, potrebno in temeljito!

Vlada molči! Nekdaj je bila lepa navada, da je vlada na javno ji stavljeno vprašanja tudi jasno odgovarjala. Danes te lepe navade vlada nič več ne pozna. Če vprašaš vlado, kako in ka je z nekimi ameriškinimi podporami, vlada molči. Če vprašaš vlado, kaj je ukrenila glede... (sledi predmet vprašanja), vlada molči. Ali ni prijetna taka vlada, ki vedno molči?

V tem znamenju boš zmagal! Še vsi javnosti malo poznani soc. demokratični „poslanec“ Zvonimir Bernot je objavil v „Napreju“ od 5. t. m. dopis, v katerem se huduje nad nekaterimi članki, ki jih je objavil isti list in v katerih se je naglašalo, da mora vsaki socialist imeti svoje svetovno soc. prepričanje, to je, biti mora prepričan o potrebi socializma za človeštvo itd. Gospod „poslanec“ Bernot se nad tem besedikovanjem silno huduje. On je namreč tudi takozvani „centralni“ tajnik slovenske soc. dem. stranke. Takole pravi: „Organizirani morajo biti (delavci namreč) pa tudi zato, da plačajo!“ Nadalje: „Po denarju pa meri (soc. dem.) stranka tudi prepričanje!“ Prosimo — to stoji zapisano črno na belem v „Napreju“ v številki 225. Isti „poslanec“, ki je notabene „kvalificiran“, imenuje pri tej priliki starega Macchiavellija (znane laškega državnik) „podlega Laha“. Takele nazore imenujejo pri nas nekateri — „socialistične“. Celo ljubljansko „Jutro“, organ buržuazije, se temu čudi. Kaj bi se ne? Mi mislimo, da se bodo temu čudili tudi delavci in kmetje!

Poboljšanje. Mariborski soc. dem. tednik „Enakost“ se v svoji poslednji številki od 6. t. m. huduje nad mariborskimi mesarji in velikim izvozom naše živine v inozemstvo, kar vse skupaj življenje delavcu podražuje. H koncu pravi: „Mi v Sloveniji se še nismo uveljavili v dinarski kurz. Sedaj šele občutimo relacijo 1:4 in vemo v čem leži škoda dinarske valute.“ — Naši braveci se bodo spominjali, kako strastno je napadal isti list „Avtonomista“ zaradi našega tozadevnega stališča, ki smo ga večkrat izrazili. Poboljšanje je prišlo precej hitro, kar z veseljem beležimo. „Sedaj šele občutimo“... Mi tudi, pa že davno.

Gospodarstvo.

Davek na promet.

S 1. oktobrom t. l. so uvedli pri nas nov davek — davek na promet. Vsakdo, ki prejema dnevno za svoje delo ali pa potom trgovine gotov novce, je podvržen temu davku. Tako n. pr. trgovec, ki prodaja svojo robo in kasira dnevno izkupilo za prodano blago; tako branjevka, ki prodaja sadje ali lect in kasira

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tiska: Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

dnevno izkupilo za prodane reči; tako izvošček, ki prejema od verižnikov in druge gospode plačilo za vožnje; tako postrešček, ki prejema novce za prenašanje kovčkov; tako prodajalec časopisov, ki prejema novce od kupovalcev časopisja na ulici; tako trafikant, ki prodaja tobak; tako vsi, ki imajo s takozvanim denarnim prometom kaj opraviti, morajo plačati „prometni davek!“

Vsakdo, ki je v zvezi s „prometom“ mora kupiti — trgovec, zdravnik, branjevec, snažilec čevljev, fijaker itd. itd. — pri finančni oblasti tozadevno tiskovino, ki velja samo 4 krone. V to tiskovino mora od 1. oktobra t. l. naprej dnevno vpisati vse dohodke iz prodaje ali zaslužka, in to vseeno ali je prejel novce takoj, ali pa je prodal blago ali pa n. pr. zdravil na kredit. Na koncu meseca mora tako vpisane svote sešteti. Tako mora delati za mesec oktober, november in december. Zadnji dan leta 1921. pa mora svote, ki jih je dnevno prejel, iztržiti ali zaslužil, sešteti, od te skupne svote pa končno odšteti 1 % ter ta 1 % procent nesti v davčni urad brez poziva — sicer bo sledila huda kazen!

To je novi davek na promet. Komur se bo dokazalo, da je goljuf in skušal

prikriti resnico pride v — mlin in gorje njegovi mošnji...

To se pravi: ljudje, ki trguje ali služite od slučaja do slučaja — kakor na primer zdravnik, branjevka, snažilec čevljev, obrtnik itd. povišajte cene najmanj za 1 procent v prid državne blagajne.

Nadalje pa je naša finančna oblast odredila še, da je treba ta davek plačati tudi za 3 mesece nazaj pred 1. oktobrom t. l. Ker pa te naredbe tedaj še ni bilo in ljudje o njej niti sanjali niso, toraj niso mogli dnevno zapisovati svojih izkupil odnosno zaslužkov, se bo ta davek za te 3 zamujene mesece predpisal naknadno po sorazmernosti tega, kar se bo pokazalo šele 31. decembra t. l.

Prelistali smo knjige o davkih v različnih državah, pa tega davka nismo mogli nikjer zaslediti. Nemška Avstrija ima sicer takozvani „Luxussteuer“, ki pa je natančno odmerjen in ki ga prodajalec kakšne reči, ki spada po svojem bistvu med luksuriozne, odmeri po višini kupne cene dotičnega prometa po predpisani lestvici ter pripiše k računu. V Italiji so najbolj v navadi „štemplji“, ki so predpisani vsepovsod, celo na škatljicah užgalic. Francoska — po-

dobnega davka nismo našli. V angleških bukvicah državnih davkov seveda tudi ne. Kako je v Ameriki v tem pogledu, danes še ne vemo. Morda pa eksistira take vrste davek in v tej obliki kje v Abesiniji ali sploh v kakšni deželi, kjer „promet“ v denarju ali na „puh“ ni vsakdanja prikažen; — to je mogoče. Skratka imamo nov davek, veselimo smo ga in z navdušenjem, s takšnim, s kakršnim hodi po svetu n. pr. dobri naš prijatelj g. prof. dr. France Ilešič, ga bomo tudi plačevali. In verujemo, da bo vsak, ki mu je podvržen, točno dnevno zapisoval v 4 kronsko tiskovino svoje dohodke in svoja izkupila ter končno 31. decembra t. l. zvečer ali pa vsaj na novega leta dan nesel en procent od prejetih skupne svote na slavno davčno oblast, da bo zadoščeno pravici. In trdno smo prepričani, da se ne bo našel niti eden državljan, ki bi pri tem številke potvarjal, napačno štel ali sploh kako drugače goljufati hotel...

Ti, dragi naš bravec, misliš, da se norčujemo. Ne! Le poglej naš „Uradni list“ in naredbe o tem pa se boš prepričal, da je gola, istinita, britka resnica!

Bog pomagaj!

GOSPODARSKA ZVEZA

◀ v Ljubljani, Dunajska cesta štev. 29 ▶

Oglejte si razstavo najnovejših poljedelskih strojev vseh vrst.

Vplačana deln. glavnica
K 30.000.000.—

SLOVENSKA BANKA

Telefon št. 567.
Ček. račun št. 12 205

LJUBLJANA, Krekov trg 10, nasproti „Mestnega doma“.

Obreštuje najugodnejše vloge na knjižice
in v tekočem računu.

Ima posebni ameriški oddelek in prvo-
vrstne zveze z inozemskimi bankami.

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Jugoslovanski kreditni zavod

Marijin trg 8 Wolfova ulica 1 — Podružnica v Murski Soboti in Dolnji Lendavi.

obreštuje hranilne vloge
in vloge na tekoči račun

Ustanov. septembra 1919.
Prometa v lanskem letu
nad 128.000.000 kron

4 1/2 %

čistih brez odbitka
rentnega davka.

Neposredno pod
državnim nadzorstvom.

Kapital: K 20.000.000

Slov. eskomptna banka

Rezerve o.rog K 6.000.000

Podružnice:

Novomesto in Rakek. Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje

Denarne vloge — Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut — Eskompt menic, terjatev, faktur. Akreditivi — Borza.

Zadružna gospodarska banka d. d.

Telefon št. 21.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 38/I.

Telefon št. 21.

(začasno v prostorih Zadružne zveze).

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled.

Interesna skupnost z Sveopčo Zanatlijsko banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter z Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Kapital in rezerve skupno z afilijacijami čez K 50.000.000.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.